

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEEK
NILO JÄÄSKINEN
esitatud 10. juulil 2014¹

Kohtuasi C-212/13

František Ryneš
versus
Úřad pro ochranu osobních údajů

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Nejvyšší správní soud (Tšehhi Vabariik))

Õigusaktide ühtlustamine — Isikuandmete töötlemine — Direktiiv 95/46/EÜ — Kohaldamisala — Erandid — Artikli 3 lõige 2 — Mõiste „tegevus, millega tegeldakse isiklikel või kodustel eesmärkidel” — Kaamerasüsteemi kasutava isiku maja sissekäigu, avaliku ruumi ja kõrvalmaja juurdepääsu jälgimine valvekaamera abil

I. Sissejuhatus

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta² reguleerib seda valdkonda laialdaselt. Selle direktiivi artikli 3 lõike 2 teise taande kohaselt ei kohaldata seda direktiivi siiski isikuandmete töötlemise suhtes, „kui seda teeb füüsiline isik [üksnes] isiklikel või kodustel eesmärkidel”.³

2. Nejvyšší správní soud (Tšehhi Vabariigi kõrgeim halduskohus) palub Euroopa Kohtul seda erandit tõlgendada vaidluse raames, mille pooled on František Ryneš ja Úřad pro ochranu osobních údajů (isikuandmete kaitse amet, edaspidi „amet”) ning mille esemeks on otsus, millega viimane tuvastas, et F. Ryneš on pannud toime mitu rikkumist isikuandmete kaitse valdkonnas, paigaldades oma maja katuseräästa alla valvekaamera, mis jälgis mitte ainult tema maja, vaid ka üldkasutatavat tänavat ja vastasmaja.

3. Kui ma ei eksi, siis Euroopa Kohus ei ole mitte kunagi pidanud tegema otsust kohtuasjas, milles ta oleks tuvastanud, et direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teise taande kohaldamise tingimused on täidetud, ehkki selle kohaldatavusele tugineti eelkõige kohtuasjas Lindqvist⁴. Võttes arvesse lähenemist, mis valitseb Euroopa Kohtu praktikas ja eriti hiljutistes kohtuotsustes Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt⁵ ning Google Spain ja Google⁶ - milles on tuginetud isikuandmete kaitse põhiõigusele – soovitan käesolevas ettepanekus võtta seisukoha, et see erand ei hõlma niisuguseid olukordi nagu käesolevas kohtuasjas vaadeldav ja et seega on direktiiv 95/46 kohaldatav.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — EÜT L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355.

3 — Kohtujuristi kursiiv.

4 — C-101/01, EU:C:2003:596.

5 — C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238.

6 — C-131/12, EU:C:2014:317.

4. Tuleb rõhutada, et küsimus, kas F. Ryneši tegevus „omanike vara, tervise ja elu kaitseks” kuulub või mitte direktiivi 95/46 kohaldamisalasse, ei mõjuta kokkuvõttes võimalust niisugust valvet teostada. Käesoleva kohtuasja eesmärgiks on ainult täpsustada, missuguseid õigusnorme sel puhul kohaldatakse.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

5. Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta”) artikkel 7 sätestab, et „[i]gaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite saladust”.

6. Harta artikli 8 lõikes 1 on nähtud ette, et „[i]gaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele”. Selle artikli lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. [Isikuandmeid] tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ette nähtud õiguslikul alusel. Igaühel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.

3. Nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus”⁷.

7. Direktiivi 95/46 põhjendustes 12 ja 16 on märgitud:

„(12) [...] erand tuleks teha, kui andmete töötlemisega tegelevad füüsilised isikud üksnes isiklikel või kodustel eesmärkidel, näiteks kirjavahetus ja aadresside loetelu;

(16) heli- ja pildimaterjali sisaldavate andmete töötlemine, näiteks videovalve puhul, ei kuulu käesoleva direktiivi reguleerimisalasse, kui see on seotud avaliku korra, riigikaitse, riigi julgeoleku või riigi toimingutega kriminaalõiguse valdkonnas või muu tegevusega, mis ei kuulu ühenduse õiguse reguleerimisalasse”.

8. Direktiivi artiklis 3 „Reguleerimisala” on sätestatud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse isikuandmete täielikult või osaliselt automatiseeritud töötlemise suhtes ja isikuandmete automatiseerimata töötlemise suhtes, kui kõnealused isikuandmed kuuluvad kataloogi või kui nad kavatakse hiljem sellesse kanda.

2. Käesolevat direktiivi ei kohaldata isikuandmete töötlemise suhtes:

— kui see toimub sellise tegevuse käigus, mis jääb väljapoole ühenduse õigust, nagu näiteks Euroopa Liidu lepingu V ja VI jaotises osutatud tegevused, ja igal juhul sellise töötlemise suhtes, mis on seotud avaliku korra, riigikaitse, riigi julgeoleku (sealhulgas riigi majanduslik heaolu, kui töötlemine on seotud riigi julgeoleku küsimustega) ja riigi toimingutega kriminaalõiguse valdkonnas,

— kui seda teeb füüsiline isik isiklikel või kodustel eesmärkidel.”

7 — See artikkel põhineb selle selgituste kohaselt „Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklil 286 ning [...] [direktiivil 95/46] ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklil 8 ning Euroopa Nõukogu 28. jaanuari 1981. aasta konventsioonil üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlemisel, mille on ratifitseerinud kõik liikmesriigid”.

B. Tšehhi õigusnormid

9. Seaduse nr 101/2000, mis käsitleb isikuandmete kaitset ja millega muudetakse mitut seadust (edaspidi „seadus nr 101/2000”), artikli 3 lõikes 3 on sätestatud:

„Käesolevat seadust ei kohaldata isikuandmete töötlemise suhtes, kui seda teeb füüsiline isik üksnes isiklikuks kasutamiseks.”

10. Vastavalt selle seaduse artikli 5 lõike 2 punktile e võib isikuandmete haldaja neid andmeid üldiselt töödelda ainult andmesubjekti nõusolekul. Niisuguse nõusolekuta võib ta andmeid töödelda juhul, kui see on vajalik andmete haldaja, vastuvõtja või muude asjaomaste isikute õiguste ja õiguslikult kaitstud huvide kaitseks. Selline töötlemine ei tohi siiski minna vastuollu andmesubjekti õigusega era- ja perekonnaelu puutumatusse kaitsele.

11. Selle seaduse artikli 44 lõige 2 reguleerib niisuguse isikuandmete haldaja vastutust, kes paneb toime rikkumise, töödeldes isikuandmeid ilma andmesubjekti nõusolekuta, mitte andes asjaomasele isikule asjakohast teavet ja jättes täitmata kohustuse informeerida pädevast ametiasutust.

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimus ja menetlus Euroopa Kohtus

12. F. Ryneš kasutas ajavahemikul 5. oktoobrist 2007 kuni 11. aprillini 2008 kaamerat, mis paiknes tema maja katuseräästa all. Kaamera oli paigaldatud statsionaarsena ja seda ei saanud pöörata ning see jälgis tema maja sissekäiku, üldkasutatavat tänavat ja vastasmaja sissekäiku. Süsteem võimaldas teha üksnes videosalvestust, mida hoiti pidevsalvestusseadmes, st kõvakettal. Kõvaketta täitumisel toimus ülesalvestamine. Salvestusseadmel puudus monitor ja pilti ei olnud seega võimalik vaadata reaalselt. Otsene juurdepääs süsteemile ja salvestatud andmetele oli üksnes F. Rynešil.

13. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et F. Ryneš kasutas seda kaamerat ainsa eesmärgiga kaitsta enda ja oma pere vara, tervist ja elu. Tundmatu, keda ei olnud suudetud paljastada, oli nii teda kui tema perekonda rünnanud mitme aasta vältel. Lisaks purustati ajavahemikul 2005-2007 mitmel korral tema abikaasale kuuluva maja aknad.

14. Ööl vastu 7. oktoobrit 2007 purustati F. Ryneši maja aken ragulkast tehtud lasuga. Tänu kõnesolevale videovalvesüsteemile õnnestus tuvastada kaks kahtlusall. Salvestised anti üle politseile ja hiljem kasutati neid kriminaalmenetluses tõendusmaterjalina.

15. Üks kahtlusall palus F. Ryneši valvesüsteemi kontrollida ja amet tuvastas 4. augusti 2008. aasta otsusega, et F. Ryneš on rikkunud seadust nr 101/2000 sellega, et:

- ta kogus isikuandmete haldajana kaamerasüsteemi abil maja ees tänaval liikuvate ja teisel pool tänavat asuvasse majja sisenevate inimeste isikuandmeid nende nõusolekuta;
- kõnealuseid isikuid ei teavitatud nende isikuandmete töötlemisest ega sellest, millises ulatuses ja mis eesmärgil isikuandmeid töödeldakse, kes seda teeb, kuidas isikuandmeid töödeldakse ning kellel on isikuandmetele juurdepääs;
- F. Ryneš ei täitnud isikuandmete haldajana kohustust teatada ametile isikuandmete töötlemisest.

16. F. Ryneš esitas selle otsuse peale kaebuse ja Městský soud v Praze (Praha linnakohus) jättis selle kaebuse 25. aprilli 2012. aasta otsusega rahuldamata. F. Ryneš esitas selle kohtuotsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonikaebuse.

17. Selles olukorras otsustas Nejvyšší správní soud 20. märtsi 2013. aasta otsusega menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas perekonna eluasemeks oleva maja külge omanike vara, tervise ja elu kaitseks paigaldatud kaamerasüsteemi kasutamise saab liigitada isikuandmete töötlemiseks, mida „teeb füüsiline isik isiklikel või kodustel eesmärkidel” [direktiivi 95/46] artikli 3 lõike 2 tähenduses, kuigi selline süsteem jälgib ka avalikku ruumi?”

18. Kirjalikke seisukohti esitasid F. Ryneš, amet, Tšehhi, Hispaania, Itaalia, Austria, Poola, Portugali ja Ühendkuningriigi valitsus ning komisjon. 20. märtsi 2014. aasta kohtuistungil olid esindanud amet, Tšehhi, Austria, Poola ja Ühendkuningriigi valitsus ning Euroopa Komisjon.

IV. Õiguslik analüüs

A. Sissejuhatavad märkused

1. Juhtumi üldiseloostus

19. Esiteks tuleb märkida, et käesolevas kohtuasjas on eelotsuse küsimus väga täpne ja keskendatud väljendi „isiklikel või kodustel eesmärkidel” tõlgendamisele, millest sõltub direktiivi 95/46 kohaldatavus videovalve suhtes, mida teostas F. Ryneš. Vastus esitatud tõlgendamisküsimusele ei saa sõltuda sellest, et videovalve andis soovitud tulemuse, st et kurjategijad tuvastati. Vastus peaks olema sama juhul, kui videovalve ei oleks andnud tulemusi ja oleks andnud F. Ryneši maja ees avalikus ruumis viibinud isikutest vaid salvestisi, mis lõpuks üle salvestati ehk jäid kasutamata.

20. Teiseks puudutab see kohtuasi sisuliselt kõnesoleva videovalve kvalifitseerimist direktiivi 95/46 kohaldamisel. Järelikult ei saa salvestatud piltide hilisema kasutamise viis olla minu arvates määrav, kui püütakse vastata küsimusele, kas direktiiv on üldse kohaldatav.⁸ F. Ryneši videovalve kvalifikatsioon ei saa varieeruda sõltuvalt sellest, kas pildid salvestati hiljem üle või säilitati.

21. Kolmandaks eristub juhtum, mis andis alust esitada see eelotsusetaotlus, olukordadest, kus videovalvet teostavad ametiasutused või juriidilised isikud. Ametiasutuste suhtes on direktiiv 95/46 kohaldatav, v.a direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 esimeses taandes osundatud olukordades. Juriidiliste isikute suhtes on direktiiv 95/46 kohaldatav piiranguteta. Seepärast tundub, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika – mis muidu on selles valdkonnas väga rikkalik – ei anna otseselt ülekantavaid juhiseid.⁹

22. Lõpuks tuleb märkida, et käesoleval juhul näib olevat selge, et harta on kohaldatav, eelkõige selle artiklid 7 ja 8. Kõnesolev juhtum võib tekitada konflikti andmete haldaja (inglise keeles *data controller*) ja andmesubjekti (inglise keeles *data subject*) põhiõiguste vahel. Käesoleval juhul on tegemist konfliktiga, mille pooled on F. Ryneš ja tuvastatud kurjategijad. Direktiivi 95/46 kohaldamise üldises kontekstis on aga tegemist konfliktiga iga avaliku ruumi videovalvet teostava füüsilise isiku õiguse vahel eraelu puutumatusele ja iga selles avalikus ruumis asuva andmesubjekti õiguse vahel isikuandmete kaitsele.

8 — Kui direktiiv 95/46 on kohaldatav, võib sellel nende isikuandmete hilisemal kasutamisel kindlasti olla tähtsus näiteks selle direktiivi artikli 7 punkti f kohaldamisel.

9 — Vt selle kohtupraktika näitena Euroopa Inimõiguste Kohus, kohtuotsus *Peck vs. Ühendkuningriik*, nr 44647/98, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-I.

23. Kui Euroopa Kohus arwab, et direktiiv 95/46 on käesoleval juhul kohaldatav, tuleb kaaluda erinevaid õigusi ja huve, mis direktiivi 95/46 materiaaloigusnormide ja eelkõige selle artikli 7 punkti f raames¹⁰ mängu tulevad. Pean oma kohuseks täpsustada, et seda peab vajadusel tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus, kuid see väljub käesoleva eelotsusetaotluse raamidest.¹¹

2. Kohtupraktika juhised isikuandmete kaitse kohta

24. Direktiivi 95/46 eesmärk on kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi ning eelkõige nende õigust eraelu puutumatusele.¹²

25. Euroopa Kohus lähtub liidu õiguse tõlgendamisel hartast. Kohtupraktikas on direktiivi 95/46 seostatud ka õiguse üldpõhimõtetega ja seeläbi Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÖK”) artikliga 8¹³. On ka leitud, et direktiiv 95/46 kujutab endast seadusandja kindlaks määratud tasakaalupunkti erinevate mängusolevate põhiõiguste vahel.¹⁴

26. Kohtuotsuses Google Spain ja Google¹⁵ rõhutas Euroopa Kohus direktiivi 95/46 kasuliku mõju ning selle direktiiviga taotletava füüsiliste isikute põhiõiguste ja -vabaduste tõhusa ja täieliku kaitse tähtsust,¹⁶ eelkõige õigust eraelu puutumatusele seoses isikuandmete töötlemisega – õigust, millele selles direktiivis on omistatud eriline tähtsus, nagu kinnitavad eelkõige selle artikli 1 lõige 1 ja selle põhjendused 2 ja 10.¹⁷

27. Selles küsimuses on Euroopa Kohus juba leidnud, et kuivõrd direktiivi 95/46 sätted reguleerivad isikuandmete töötlemist, mis võib riivata põhivabadusi ja eriti õigust eraelu puutumatusele, tuleb nende tõlgendamisel lähtuda põhiõigustest, mis on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise tagab Euroopa Kohus ja mis on nüüd sätestatud hartas.¹⁸

28. Täpsemalt märkis Euroopa Kohus kohtuotsuses Google Spain ja Google järgmist: „Harta artikkel 7 tagab õiguse eraelu puutumatusele ja harta artikkel 8 näeb otsesõnu ette õiguse isikuandmete kaitsele. Viimati nimetatud artikli lõigetes 2 ja 3 on täpsustatud, et selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ette nähtud õiguslikul alusel, et igaljuhul on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist ning et nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus. Need nõuded on ellu viidud muu hulgas direktiivi 95/46 artiklitega 6, 7, 12, 14 ja 28.”¹⁹

29. Märgin, et neid viimaseid artikleid peale artikli 28 kohaldatakse ka niisuguste andmete haldajate, kes ei ole ametiasutused, ja andmesubjektide horisontaalsete suhete suhtes.

10 — Selle direktiivi artikkel 7 on järgmine: „Liikmesriigid sätestavad, et isikuandmeid võib töödelda ainult juhul, kui: [...] f) töötlemine on vajalik vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks, kui selliseid huve ei kaalu üles artikli 1 lõike 1 kohaselt kaitstavate andmesubjekti põhiõiguste ja -vabadustega seotud huvid.”

11 — Selle sätte kohaldamise kohta vt „Opinion 06/2014 on the notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of Directive”, mis on kättesaadav inglise keeles internetiaadressil http://ec.europa.eu/justice/data-protection/index_en.htm.

12 — Vt selle kohta kohtuotsus IPI (C-473/12, EU:C:2013:715, punkt 28) ning direktiivi 95/46 artikkel 1 ja põhjendus 10.

13 — EIÖK artikli 8 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt: „Igaljuhul on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnanäelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.”

14 — Kohtuotsuses komisjon vs. Bavarian Lager (C-28/08 P, EU:C:2010:378, punkt 63) seadis Euroopa Kohus isikuandmete kaitse juurdepääsust dokumentidele kõrgemale järgmiste sõnadega: „Sellest järeldub, et kui määruse nr 1049/2001 alusel esitatud taotlusega soovitakse saada juurdepääsu isikuandmeid sisaldavatele dokumentidele, kohaldatakse kõiki määruse nr 45/2001 sätteid, sh selle määruse artikleid 8 ja 18.”

15 — EU:C:2014:317, punkt 58.

16 — Vt analoogia alusel kohtuotsus L'Oréal jt (C-324/09, EU:C:2011:474, punktid 62 ja 63).

17 — Vt selle kohta kohtuotsused Österreichischer Rundfunk jt (C-465/00, C-138/01 ja C-139/01, EU:C:2003:294, punkt 70); Rijkeboer (C-553/07, EU:C:2009:293, punkt 47) ja IPI (EU:C:2013:715, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

18 — Vt eelkõige kohtuotsused Google Spain ja Google (EU:C:2014:317, punkt 68), Connolly vs. komisjon (C-274/99 P, EU:C:2001:127, punkt 37) ja Österreichischer Rundfunk jt (EU:C:2003:294, punkt 68).

19 — EU:C:2014:317, punkt 69.

3. Videovalve direktiivi 95/46 eesmärkide seisukohast

a. Videovalve

30. Videovalve on pidev ja süstemaatiline, missugune ka ei oleks salvestiste võimaliku säilitamise kestus, mis on erinev.²⁰ Ma rõhutan, et käesolev eelotsuse küsimus puudutab statsionaarset tüüpi valvesüsteemi, mis hõlmab avalikku ruumi ja vastasmaja ust ning võimaldab seega tuvastada lõpmatu arvu isikuid, kes seal asuvad ja keda ei ole eelnevalt valvest teavitatud. Seevastu õiguslikud küsimused, mis seonduvad mobiiltelefonide, salvestavate valvekaamerate või digitaalsete fotoaparaatide tehtud salvestistega, on teistsugused ning neid ei kavatse ma käesolevas ettepanekus käsitleda.

31. See, et videovalve koos piltide salvestamisega kuulub direktiivi 95/46 kohaldamisalasse - sest see kujutab juba iseenesest endast automaatset töötlemist (nagu see on digisalvestistega) või tekitab niisuguse töötlemise vajaduse - tuleneb kõigepealt selle direktiivi põhjendusest 16.

32. Selles osas märgin, et eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kuidas tuleks tõlgendada direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teist taanet. Usun seega, et see kohus avaldab kaudselt, kuid kindlalt arvamust, et põhikohtuasjas vaadeldav töötlemine vastab selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele.²¹

33. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei esita kõnesolevate videosalvestiste sisu üksikasjalikku kirjeldust. Võib siiski arvata, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale võimaldavad seda tüüpi salvestised „kokku [...] teha väga täpseid järeldusi selliste isikute eraelu kohta, kelle andmeid säilitatakse, näiteks nende igapäevaelu harjumuste, alalise või ajutise elukoha, igapäevaste või muude liikumiste, tegevuste, sotsiaalsete suhete ja ühiskonnagruppide kohta, kellega nad läbi käivad”.²²

34. Lisaks tuleb märkida, et „andmete säilitamine eesmärgiga teha need vajadusel pädevatele siseriiklikele asutustele kättesaadavaks” nagu põhikohtuasjas, „puudutab otse ja konkreetset eraelu ning seeläbi ka harta artikliga 7 tagatud õigusi. Lisaks kuulub niisugune andmete säilitamine ka harta artikli 8 kohaldamisalasse, kuna tegemist on isikuandmete töötlemisega selle artikli tähenduses ning seetõttu peab see vastama artiklist tulenevatele andmekaitseõuetele”.²³

b. Direktiivi 95/46 eesmärgid

35. Euroopa Kohus on märkinud, et eelkõige direktiivi 95/46 põhjendustest 3, 7 ja 8 ilmneb, et selle direktiiviga - millega ühtlustatakse siseriiklikud õigusnormid, mis kaitsevad üksikisikuid isikuandmete töötlemisel - püütakse peamiselt tagada nende andmete vaba liikumine liikmesriikide vahel, mis on vajalik siseturu loomiseks ja toimimiseks EÜ artikli 14 lõike 2 tähenduses.²⁴

36. Nagu näitab direktiivi 95/46 pealkiri, on sellel direktiivil teinegi eesmärk, nimelt „üksikisikute kaitse isikuandmete töötlemisel”. Direktiiviga on seega loodud raamistik, milles tagatakse *üksikisikute kaitse* isikuandmete töötlemisel.

20 — Direktiivi 95/46 artikliga 29 on loodud sõltumatu nõuandev tööriühm, mille koosseisus on teiste seas liikmesriikide andmekaitseasutused (edaspidi „artikliga 29 loodud tööriühm”). Vt käesoleva küsimuse kohta selle tööriühma arvamus 4/2004 isikuandmete töötlemise kohta videovalve abil, mis on kättesaadav internetiaadressil http://ec.europa.eu/justice/data-protection/index_en.htm.

21 — Vt ka direktiivi 95/46 põhjendus 15, mille kohaselt kuulub „selliste andmete töötlemine [...] käesoleva direktiivi reguleerimisalasse ainult siis, kui tegemist on automatiseeritud töötlemisega või kui töödeldavad andmed sisalduvad üksikisikutega seotud teatavate kriteeriumide põhjal korratatud kataloogis või kui nad hiljem kantakse sellisesse kataloogi, et võimaldada lihtsat juurdepääsu kõnealustele isikuandmetele”.

22 — Kohtuotsus Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt (EU:C:2014:238, punkt 27).

23 — Kohtuotsused Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt (EU:C:2014:238, punkt 29) ning Volker und Markus Schecke ja Eifert (C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662, punkt 47).

24 — Vt selle kohta kohtuotsused komisjon vs. Saksamaa (C-518/07, EU:C:2010:125, punktid 20-22) ja Österreichischer Rundfunk jt (EU:C:2003:294 punktid 39 ja 70).

37. Lisaks võib isikuandmete vaba liikumine tõesti kahjustada õigust eraelu puutumatusele niisugusena, nagu see on nähtud ette EIÕK artikliga 8²⁵ ja liidu õiguse üldpõhimõtetega.²⁶

38. Seepärast – ja nagu ilmneb eelkõige direktiivi 95/46 põhjendusest 10 ja artiklist 1 – on selle direktiivi eesmärk tagada, et ei väheneks kaitse, mida pakuvad olemasolevad siseriiklikud õigusnormid, vaid vastupidi tagada liidus põhiõiguste ja -vabaduste kaitse kõrge tase isikuandmete töötlemisel.²⁷

39. On selge, et mis puudutab õigust eraelu puutumatusele, siis „Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt nõuab selle põhiõiguse kaitse, et isikuandmete kaitse erandite ja piirangute puhul tuleb piirduda rangelt vajalikuga”²⁸, ning et selles osas on „isikuandmete kaitse, milleks harta artikli 8 lõige 1 sõnaselgelt kohustab, [...] harta artiklis 7 ette nähtud eraelu puutumatuse õiguse jaoks eriti tähtis”.²⁹

B. Direktiivi 95/46 kohaldamisalast väljaarvamine, mis on nähtud ette artikli 3 lõike 2 teises taandes

40. Põhikohtuasjas kerkib küsimus, kas F. Ryneši tegevus jääb direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teise taande alusel, mis käsitleb töötlemist, „kui seda teeb füüsiline isik isiklikel või kodustel eesmärkidel”, väljapoole selle direktiivi kohaldamisala. Viidatud taandes ei ole peetud silmas isikuandmete töötlemise eesmärki niisugusena, nagu seda on kirjeldatud eelotsuse küsimuses, st „vara, tervise ja elu kaitset”.

41. Pean vajalikuks täpsustada, et põhikohtuasi ei puuduta ei riigi julgeolekut ega riigi toiminguid karistusõiguse valdkonnas, mille suhtes võib kohaldada direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 esimeses taandes ette nähtud erandit, kuigi käesoleval juhul kogutud andmed edastati viimaks ametiasutustele.³⁰ F. Ryneš tegutses nimelt eraõigusliku isikuna, kes oli kuriteo ohver, mitte korrakaitseorganite töötajana.

42. F. Ryneš ning Tšehhi, Itaalia, Poola ja Ühendkuningriigi valitsus arvavad, et niisugust videovalvesüsteemi nagu põhikohtuasjas, mille eesmärk on majaomanike vara, tervise ja elu kaitse, kasutatakse eranditult isiklikel või kodustel eesmärkidel direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teise taande tähenduses, kuigi see süsteem jälgis ka avalikku ruumi. Amet ja Austria, Portugali ja Hispaania valitsus ning komisjon arvavad vastupidi, et niisugusel juhul nagu käesolev, mil valvesüsteem jälgib ka avalikku ruumi, ei ole ette nähtud erand kohaldatav.

a. Töötlemise eesmärgi arvessevõtmine direktiivi 95/46 kohaldatavuse kriteeriumina

43. Kohtuistungil arutati põhjalikult küsimust, kas erandi kohaldamine võib sõltuda kõnesoleva isiku kavatsusest. Küsimus seisneb täpsemalt selles, kas seda, et andmeid töödeldakse „isiklikel või kodustel eesmärkidel”, võib näidata andmete haldaja eesmärk.

25 — Vt selle kohta Euroopa Inimõiguste Kohus, kohtuotsused *Amann vs. Šveits*, nr 27798/95, punktid 69 ja 80, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-II, ning *Rotaru vs. Rumeenia*, nr 28341/95, punktid 43 ja 46, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-V.

26 — Kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa (EU:C:2010:125, punkt 21).

27 — Kohtuotsused komisjon *vs.* Saksamaa (EU:C:2010:125, punkt 22); *Österreichischer Rundfunk jt* (EU:C:2003:294, punkt 70) ja *Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia* (C-73/07, EU:C:2008:727, punkt 52).

28 — Kohtuotsused *Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt* (EU:C:2014:238, punkt 52) ja *IPI* (EU:C:2013:715, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 — Kohtuotsus *Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt* (EU:C:2014:238, punkt 53).

30 — Esimeses taandes ette nähtud erandi kohta vt kohtuotsus *Lindqvist* (EU:C:2003:596, punkt 43 jj).

44. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohaselt teostas F. Ryneš valvet „omanike vara, tervise ja elu kaitseks”. Minu meelest ei ole välistatud, et tegevus, mida iseloomustab niisugune *subjektiivne eesmärk*, võib vastata direktiivi 95/46 artikli 7 punktis f nõutud tingimustele, mis muudab isikuandmete töötlemise selle raames seaduslikuks. See ei ole siiski Euroopa Kohtule esitatud küsimus. Käesolev eelotsuse küsimus puudutab direktiivi 95/46 kohaldamisala ja sellele tuleb kahtlemata vastata enne ükskõik missugust küsimust, mis käsitleb selle direktiivi materiaalõigusnormide tõlgendamist.

45. Selles olukorras tuleb teha kindlaks, kas isikuandmete töötlemine, mida tegi F. Ryneš, jääb selle subjektiivset eesmärki arvestades väljapoole direktiivi kohaldamisala, sest selle eesmärgi puhul võib asuda seisukohale, et isikuandmeid töödeldakse ainult isiklikel või kodustel eesmärkidel.

46. Meenutan, et direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teise taande otstarve on määrata kindlaks direktiivi kohaldamisala, jättes välja mõned olukorrad, kus tegevus vastab küll direktiivis 95/46 kindlaks määratud kriteeriumidele, kuid jääb siiski väljapoole selle kohaldamisala. Minu arvates ei saa liidu õigusakti kohaldamisala sõltuda asjaomase isiku, käesoleval juhul andmete haldaja subjektiivsest eesmärgist, sest niisugune eesmärk ei ole ei väliste tegurite põhjal objektiivselt kontrollitav ega asjakohane asjaomaste isikute suhtes, kelle õigusi ja huve kõnesolev tegevus kahjustab.

47. Isikuandmete töötlemise eesmärk ei saa nimelt olla määrav jalakäija suhtes, kes üldkasutataval tänaval jalutab ja keda videovalve teel jälgitakse, sest teda on vaja kaitsta täpsete õigusnormidega, millega määratakse kindlaks tema õiguslik olukord isikuandmete haldaja suhtes. Töötlemise eesmärk võib aga olla tähtis selle hindamisel, kas see töötlemine on õiguspärane. Direktiivi kohaldamisala tuleb kindlaks määrata objektiivsete kriteeriumide põhjal.

b. Tegevus, millega tegeldakse ainult isiklikel või kodustel eesmärkidel

48. Kõnesoleva erandi sisu illustreerimiseks on direktiivis 95/46 toodud kaks näidet: kirjavahetus ja aadresside loetelu.³¹ Et tegemist on erandiga, tuleb seda mõistagi tõlgendada kitsendavalt, mida kinnitab direktiivi 95/46 käsitlev kohtupraktika.³²

49. Selle erandi väga täpne piiritlemine aitab kaasa sellele, et isikuandmeid ei lasta koguda ebaseaduslikult, väljaspool liidu õigusega reguleeritud raamistikku ja seega nii, et ei järgita harta artikli 8 lõigetest 2 ja 3 tulenevaid nõudeid.³³

50. Kohtuasi Lindqvist käsitles nagu käesolev kohtuasigi isikuandmete töötlemist, mida teostab füüsiline isik. Kohtujurist Tizzano oli kõnesolevas kohtuasjas arvamusel, et kategooria „isiklikel või kodustel eesmärkidel” hõlmab ainult niisuguseid tegevusi nagu „kirjavahetus ja aadresside loetelu” [...], st tegevusi, mis on *ilmselgelt* isiklikud ja konfidentsiaalsed ega peaks väljuma asjaomaste isikute isiklikust või kodusest sfäärist”, ning et teises taandes ette nähtud erand ei ole kohaldatav.³⁴

31 — Direktiivi põhjendus 12.

32 — Kohtuotsused Satakunnan Markkinapörssi ja Satamedia (EU:C:2008:727, punktid 38-49), parlament *vs.* nõukogu ja komisjon (C-317/04 ja C-318/04, EU:C:2006:346, punktid 54-61) ja Lindqvist (EU:C:2003:596, punkt 47).

33 — Nende lõigete kohaselt tuleb isikuandmeid „töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ette nähtud õiguslikul alusel. Igaühel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist. [...] Nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus”.

34 — Vt kohtujurist Tizzano ettepanek kohtuasjas Lindqvist (EU:C:2002:513, eelkoige punktid 34 ja 35, kohtujuristi kursiiv). Lisaks arvas ta, et „kõnesolev töötlemine viiakse läbi, et tegelda tegevustega, mis ei kuulu ühenduse õiguse kohaldamisalasse”. Euroopa Kohus lükkas selle tõlgenduse siiski tagasi.

51. Minu arvates on tegevus, millega tegeldakse „isiklikel eesmärkidel” direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teise taande tähenduses, tegevus, mis on tihedalt ja objektiivselt seotud isiku eraeluga ega puuduta oluliselt teiste inimeste isiklikku elu. See tegevus võib siiski aset leida väljaspool kodu. Tegevus, millega tegeldakse „kodustel eesmärkidel”, on seotud pereeluga ning leiab tavaliselt aset kodus ja muudes kohtades, mida pereliikmed omavahel jagavad, näiteks suvila, hotellituba või sõiduauto. Kogu sellel tegevusel on seos harta artiklis 7 ette nähtud eraelu puutumatuse kaitsega.

52. Tegelikult arvan ma nagu Ühendkuningriigi valitsuski, et see erand võimaldab praeguses õiguslikus raamistikus, st direktiiviga 95/46 loodud raamistikus tagada harta artiklis 7 ette nähtud kaitse selle huvides, kes töötleb isikuandmeid oma isiklikus ja pereelus.

53. Direktiivi 95/46 raames ei piisa nimetatud erandi kohaldamiseks siiski sellest, kui kavandataval tegevusel on seos isikliku või koduse tegevusega, vaid on ka vaja, et valitseks ainult see seos. Lisan, et minu meelest ei ole mingit kahtlust, et ainult selle seose tingimust kohaldatakse nii isikliku kui ka koduse tegevuse suhtes.

54. Tõden, et teiste jälgimist videovalve abil, st kohtade süstemaatilist jälgimist seadme abil, mis loob isikute tuvastamise eesmärgil salvestatava videosignaali, kasvõi maja sees, ei saa pidada *üksnes isiklikuks* tegevuseks, vaid see ei välista seda, et see jälgimine võib kuuluda mõiste „tegevus, millega tegeldakse kodustel eesmärkidel” alla.

55. Seevastu on tõesti nii, et individuaalelamu puutumatuse kaitse ning selle kaitse varguse eest ja igasuguse ebaseadusliku sissetungimise eest kujutavad – nagu väidab Ühendkuningriigi valitsus – endast tegevusi, mis on väga olulised igale majapidamisele, ja sel põhjusel võib neid pidada tegevusteks, millega tegeldakse kodustel eesmärkidel.

56. Minu arvates ei saa videovalvet, mis laieneb avalikule ruumile, siiski käsitada tegevusena, millega tegeldakse *üksnes kodustel eesmärkidel*, sest see laieneb isikutele, kellel ei ole mingit seost kõnesoleva perekonnaga ja kes soovivad jääda anonüümseks. Nagu Euroopa Kohus on märkinud, võib „asjaolu, et andmete säilitamine ja hilisem kasutamine toimub” asjaomaseid isikud käesoleval juhul „sellest teavitamata, tekitada asjassepuutuvates isikutes tunde, et nende eraelu pidevalt jälgitakse”.³⁵

57. Seega ei ole avaliku ruumi süstemaatiline videovalve, mida teostavad füüsilised isikud, vabastatud nende isikuandmete kaitsest tulenevate nõuete kohaldamisest, mida kohaldatakse juriidiliste isikute ja ametiasutuste teostatava videovalve suhtes. See tõlgendus võimaldab pealegi mitte asetada isikuid, kes jälgivad videovalve abil avalikku ruumi ühepereelamu ees, soodsamasse olukorda võrreldes valvega teiste, kaasomandisse kuuluvate hoonete ümbruses, sest kõikide isikuandmete haldajate suhtes, olgu nad füüsilised või juriidilised isikud, kohaldatakse siis samu nõudeid.³⁶

58. Ma järeldan sellest, et isikuandmete töötlemine niisugusena, nagu seda teeb F. Ryneš, ei kuulu mõiste „tegevus, millega tegeldakse isiklikel või kodustel eesmärkidel” alla ning seega kuulub see töötlemine - mille suhtes ei kohaldata kõnesolevat erandit - direktiivi 95/46 kohaldamisalasse.

35 — Kohtuotsus Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt (EU:C:2014:238, punkt 37).

36 — Vt „artikli 29 töörihma” arvamus nr 4/2004 isikuandmete kaitse kohta videovalve abil.

c. Täiendavad märkused

59. Et kõik ära öelda, pean vajalikuks täpsustada, et kuigi kohtupraktikas on isikuandmete „avaldamist” alati nimetatud nende asjaolude hulgas, mille põhjal järeldatakse, et direktiivi 95/46 artikli 3 lõike 2 teises taandes ette nähtud erandit ei kohaldata,³⁷ ei muuda avalikustamata jätmise vastupidi seda erandit kohaldatavaks. Juba isikuandmete salvestamine ja säilitamine kujutavad endast harta artikliga 7 tagatud õiguste riivet.³⁸

60. Märgin ka, et isikuandmed, mis F. Ryneš salvestas, edastati kriminaalmenetluse raames ametiasutustele. Selles osas tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt „kujutab pädevate siseriiklike asutuste juurdepääs andmetele endast täiendavat põhiõiguse riivet”.³⁹

61. Kui Euroopa Kohus leiab – nagu mina soovitan –, et direktiiv 95/46 on kohaldatav, tuleb F. Ryneši tegevust analüüsida, lähtudes sellest direktiivist, millega püütakse luua ja tagada tasakaal isikute põhiõiguste ja huvide vahel.

62. Niisugusel juhul tuleb kontrollida eelkõige kõnesoleva andmetöötlemise „seaduslikkust”.⁴⁰ Selles küsimuses tuleb meenutada, et kui ei kohaldata direktiivi 95/46 artikli 13 alusel lubatud erandeid, eelkõige „andmesubjekti kaitse või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse” huvides, peab igasugune isikuandmete töötlemine esiteks vastama põhimõtetele andmete kvaliteedi kohta, mis on sätestatud selle direktiivi artiklis 6, ja teiseks andmetöötlemise seaduslikkuse kriteeriumidele, mis on loetletud selle direktiivi artiklis 7.⁴¹

63. Mis puudutab niisuguse töötlemise seaduslikkust nagu põhikohtuasjas vaadeldav, siis ma arvan, et selle töötlemise võib tunnistada direktiivi 95/46 artikli 7 punkti f alusel seaduslikuks.

64. Direktiivi 95/46 artikli 7 punkt f näeb ette kaks kumulatiivset tingimust, mis peavad olema täidetud, et isikuandmete töötlemine oleks seaduslik, ning mis on järgmised: töötlemine on vajalik vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks ning selliseid huve ei kaalu üles andmesubjekti põhiõiguste ja -vabadustega seotud huvid. Arvesse tuleb võtta asjaolu, et teise tingimuse puhul tuleb kaaluda asjaomaseid vastandlikke õigusi ja huve ning see kaalumine sõltub põhimõtteliselt konkreetse juhtumi konkreetsetest asjaoludest ja selle raames peab kaalumise läbi viiv isik või institutsioon võtma arvesse asjaomase isiku harta artiklitest 7 ja 8 tulenevate õiguste tähtsust.⁴² Direktiivi 95/46 artikli 7 punkt f on sageli keskne õigusnorm isikuandmete töötlemise seaduslikkuse analüüsimisel.⁴³

65. Käesoleval juhul näib mulle, et tegevus, millega tegeles F. Ryneš, on mõeldud kaitsma teiste põhiõiguste kasutamist, näiteks omandiõigust ja õigust perekonnaelule.

37 — Vt näiteks kohtuotsus Lindqvist (EU:C:2003:596, punkt 47).

38 — Kohtuotsus Digital Rights Ireland ja Seitlinger jt (EU:C:2014:238, punkt 34).

39 — *Ibidem* (punkt 35). EIÖK artikli 8 kohta vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 26. märtsi 1987. aasta otsus Leander vs. Rootsi, A-seeria, nr 116, punkt 48; otsus Rotaru vs. Rumeenia [GC], avaldus nr 28341/95, punkt 46, CEDH 2000-V, ja otsus Weber ja Saravia vs. Saksamaa (*déc.*), avaldus nr 54934/00, punkt 79, CEDH 2006-XI.

40 — Seaduslikkuse kohta vt näiteks kohtuotsus Worten (C-342/12, EU:C:2013:355, punkt 33 jj).

41 — Kohtuotsused Google Spain ja Google (EU:C:2014:317, punkt 71), Österreichischer Rundfunk jt (EU:C:2003:294, punkt 65), ASNEF ja FECEMD (C-468/10 ja C-469/10, EU:C:2011:777, punkt 26) ja Worten (EU:C:2013:355, punkt 33).

42 — Kohtuotsus ASNEF ja FECEMD (EU:C:2011:777, punktid 38 ja 40).

43 — Kohtuistungil käsitleti veel teistki küsimust, st küsimust, milline hinnang anda registreerivatele sõidukitele paigaldatud kaameratele. Väljapakutud tõlgenduse põhjal näib mulle ilmne, et nende üldkasutatava tee valveseadmete suhtes, sh isikud, kes nendega liikleavad, ei saa kohaldada seda erandit ning et nende kasutamise suhtes kohaldatakse seega täielikult direktiivis 95/46 sätestatud tingimusi.

66. Seega ei ole asjaolu, et direktiiv 95/46 on kohaldatav, tingimata isikuandmete haldajale ebasoodne, tingimusel et tema huvid on selle direktiivi artikli 7 punkti f kohaselt tõepoolest õiguspärased. Ei ole loogiline väita, et F. Ryneši põhiõiguste kaitsmiseks tuleks jätta kohaldamata Euroopa Liidu direktiiv, millega püütakse luua õiglane tasakaal tema õiguste ja teiste füüsiliste isikute (st nende, keda isikuandmete töötlemine kahjustab) õiguste vahel.

67. Asjaolu, et direktiiv 95/46 on niisuguse olukorra suhtes kohaldatav, ei tähenda iseenesest, et tegevus, millega tegeles F. Ryneš, on õigusvastane. Põhikohtuasjas kohaldatavaid põhiõigusi tuleb aga kaaluda, lähtudes direktiivist 95/46.

V. Ettepanek

68. Esitatud põhjendustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Nejvyšší správní soudu eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Pereelamule paigaldatud kaamerasüsteemi kasutamine selleks, et kaitsta omanike vara, tervist ja elu, kui see süsteem jälgib ka avalikku ruumi, ei kuulu mõiste „isikuandmete töötlemine, kui seda teeb füüsiline isik isiklikel või kodustel eesmärkidel” alla Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta artikli 3 lõike 2 tähenduses.